

'Baerne'

Tijdschrift van de Historische Kring "Baerne"

Redactie : H. Bronkhorst
E.J. Heun-ten Holt
J. Kruidenier
E. Witsenburg-Horsman

Typewerk : T. Biemans.

Redactie-adres : E.J. Heun-ten Holt, Bilderdijk-
laan 19, 3743 HR Baarn, tel.
02154 - 18757.

De Historische Kring "Baerne" stelt zich ten doel het bestuderen van en belangstelling kweken voor geschiedenis in het algemeen en van Baarn in het bijzonder. Zij tracht dit doel te bereiken door middel van het organiseren van lezingen, excursies, tentoonstellingen en het uitgeven van een eigen tijdschrift.

Naast deze algemene activiteiten bestaat de mogelijkheid toe te treden tot de volgende werkgroepen:

1. Werkgroep Archeologie
Inlichtingen: J.W.A.A. van der Laan, De Schoener 12,
3742 HD Baarn, tel. 02154 - 11656.
2. Werkgroep Archiefonderzoek
Inlichtingen: H.M.M. van Vugt, De Sav. Lohmanlaan 5,
3741 TW Baarn, tel. 02154 - 15766.
3. Werkgroep Interviews en Reportages
Inlichtingen: J.M. v.d. Brink-van Wijkvliet, Prof.
Meijerslaan 10, 3741 XH Baarn, tel.
02154 - 20161.
4. Werkgroep Oudheidkamer
Inlichtingen: W. v.d. Hoek-Baas, Burg. Penstraat 4,
3741 AH Baarn, tel. 02154 - 21470.

I N H O U D

1. Wie weet het nog?
2. De Baarnse jaren van Lodewijk van Deyssel-2e deel
3. Herinneringen van een Baarnse jongen
4. Onze Werkgroepen

VAN DE REDAKTIE

In dit nummer vertelt Elly Witsenburg ons wat wintervreugde voor haar betekende.

Hans Bronkhorst laat Lodewijk van Deyssel vertellen over zijn leven in de Bremstruik, zodat wij werkelijk het gevoel krijgen bij deze schrijver binnen te zijn.

Jan van der Laan licht ons in over de activiteiten van de archeologische werkgroep.

De heer Schouten haalt herinneringen op uit zijn lagere schooltijd op de Koningin Julianaschool. Deze werd in juli 1988 definitief gesloten.

Wij verzoeken degenen die kopij in sturen, deze vóór 15 januari in te leveren bij Tineke Biemans Sophialaan 13 te Baarn.

Tot slot danken wij Meta van der Laan voor het enthousiasme waarmee zij 12 jaar lang ons tijdschrift "Baerne" heeft getypt.

WIE WEET HET NOG?"Wintervreugd"

Het is zo'n prachtig ouderwets woord:wintervreugd. Het doet denken aan oude schilderijen vol ijsvermaak of aan romantische gedichten.

"In het koele gouden bad
Van het fijne winterlicht
Rijst de groote menschenstad
Tot een droomverlucht gezicht",

schreef Boutens. Maar je moet wel in die vreugd geloven als je het woord uitspreekt. En dat geloof ontbrak mij als kind ten enenmale. De winter was voor mij een groot, donker, zwart geheel waar je je met moeite doorheen moest worstelen.

Waren de winters in het begin van deze eeuw werkelijk strenger dan nu? In je herinnering was er bijna altijd sneeuw, ijs en kou. Metereologen bestrijden dit, maar ondertussen ging in 1920 de ijsbaan in ons dorp op 2 december open. Dat was zelfs voor sommige leden aan de late kant, want wat lezen wij in de Baarnsche Courant van die datum? "Zondag 27 november... een schitterende dag om eens naar hartelust te schaatsen. Maar de Baarnsche Ijsbond heeft verzuimd de baan tijdig onder water te zetten en is nu eerst aan het pompen, terwijl overal elders de banen reeds worden geopend." De schrijver dreint langdurig door en geeft tenslotte nog een paar hatelijken heden ten beste:"Toen voor enige jaren deze baan werd aangelegd geloofde men aan een verbetering, maar het ene jaar is er geen licht, nu is er geen ijs en misschien volgend jaar geen van beide." Het antwoord van het bestuur luidde, dat de "ontevreden meneer" zijn abonnementsgeld terug kon krijgen. De vertraging kwam niet door nalatigheid van het bestuur. Na een zware novemberstorm was de dijk rond de baan beschadigd en het herstel kostte de nodige tijd. Men moest het binnengedrongen zeewater weg laten lopen, lekkage aan de

pompen en met de levering van motoren vertraagden de opening, maar in hetzelfde nummer van het plaatselijk blad kondigde men met vette letters en opgelucht aan: "De Baarnsche Ijsbond maakt bekend, dat de baan prachtig in orde is, 's avonds electrisch verlicht en 's middags en 's avonds muziek." Uitzonderlijk was deze vroege ijsperiode blijkbaar niet, want een paar jaar later verschenen er al op 18 november de eerste foto's van de Baarnse ijsbaan. In 1924 luidde men het nieuwe jaar in op de schaats en weer een jaar later trok men op 2 november al een baantje "op zeer mooi ijs". Wel werd er gewaarschuwd voor wakken, die met latten waren afgeschermd.

De Wilhelminavijver in 1910.

Het leek zo eenvoudig om iets over Baarnse wintervreugd te schrijven, maar speurwerk in de archieven van de oudheidkamer leverde niets op en welke instantie zou je moeten benaderen om iets uit die lang vervlogen tijd aan de weet te komen? Toen viel de naam Thijmen de Ruig, de bekende Baarnse ingezetene, die zelf na de oorlog jarenlang de exploitant was van de ijsbaan aan de August Janssenweg samen met Jan van Schaik. Hij stond gul zijn artikelen af, die hij destijds in de Baarsche Courant had gepubliceerd en bracht een plakboek mee dat uit 1919- het oprichtingsjaar van de Baarsche Ijsbond- stamt. Op een van de eerste pagina's staat in schoonschrift vermeld: De Baarnsche Ijsbond, opgericht 1 October 1919, door de heeren H. van Herwaarden, P. Deijs, J. Deijs en H. J. van Duursen. Dit "annonceboek", zoals het deftig wordt betiteld, bevat een bonte verzameling artikelen, foto's en advertenties. Wij vernemen dat een abonnement voor heren f.3.50 kostte, voor dames begrijpelijkerwijs een gulden minder en kinderen betaalden f.1.50. Voor een toegangskaartje moest men vijftig cent neertellen. We lezen over ijsfeesten, waar men gecostumeerd verscheen, hardrijderijen met fraaie prijzen en er werd ook de nodige aandacht besteed aan "rondrijden", later schoonrijden gedoopt.

Maar waar schaatste men voor de ijsbond werd opgericht? Dat was niet zo moeilijk: ten eerste was er vaak landijs in de polder; kinderen krabbelden op slootjes en de Grote Kom in het Baarse Bos vormde een attractie voor jong en oud. Op de beek achter Groeneveld heerste bij vriesweer een drukte van belang en het gebeurde ook wel dat de Eem berijdbaar was. Bij Kuyer stond koek en zopie om de toerrijders met een warme dronk of een gevulde koek te versterken. Ook op de Eem werden wedstrijden georganiseerd en de Ruig vertelt van een comité uit de burgerij, dat in de schrale dertiger jaren geld inzamelde om daarmee turf,

levensmiddelen, spek en dekens te kopen voor minder bedeeden en werklozen, die elkaar op de schaats moesten bestrijden. Wie niet kon schaatsrijden maar toch in aanmerking kwam voor een extraatje mocht iemand aanwijzen, die voor hem reed. Goede schaatsers namen die taak met plezier over.

Wat was het mooiste cadeau voor een kind op Sinterklaasavond?

Een paar schaatsen. Ik was zelf niet bijster ver-rukt toen ik een paar doorlopers met fel-oranje banden uitpakte. Moest dat echt? Het moest echt: onze kinderjuffrouw leidde ons naar "De Beek" waar wij de eerste krabbelpogingen op eigen kracht moesten ondernemen. Een grote vreugde werd het echter niet; wij glibberden en vielen om de haverklap. Juf-zo noemden wij onze verzorgster- gaf met luider stem van de wallekant af instructies, maar het goede mens had waarschijnlijk zelf nooit op de schaats gestaan. Het drama had een happy end: na afloop van de marteling dronken we warme chocolademelk in de uitspanning Groenveld en kwam, o vreugde, een rijtuig van Henning ons ophalen. Dat was een gebaar van vader, die voorzag dat zijn kroostwel doodmoe zou zijn. Met geen stok was ik meer te bewegen om op het ijs te gaan. Totdat een grote neef verscheen die aanbood, mij mee te nemen naar de Groote Kom. Dat mocht en daar beleefde ik ineens een paar gezellige uurtje, want neeflief liet ons aan een lange stok tussen andere "kerels" van wel zestien jaar meedoen. Ik hoefde alleen maar te glijden. Later ont-kwam ik ook niet aan de winterse kwellingen. Met vriendinnen trok ik naar de Wilhelminavijver en toen de ijsbaan bij de zweminrichting werd ge-opend gingen wij daar naartoe. Maar echt genieten op het ijs deed ik eigenlijk niet.

Vond ik dan nooit iets prettig in die eindeloze wintermaanden?

Natuurlijk wel, ik hoef allen maar aan de Sinterklaastijd te denken. Later volgde het kerstfeest met een prachtige boom, die ieder jaar werd uit-

gegraven uit onze tuin en die op het laatst niet meer in de kamer paste. Maar de allermooiste herinnering was een tocht met de arreslee door het bos. De stalhouder Ambrosius kwam een van mijn tantes ophalen in een prachtige ar met een bepluimd paard er voor. Ik mocht mee en werd, met tante, in een warme plaid gepakt. Nog hoor ik de rinkelende belletjes van het tuig en het zachte slissen van de ar over de witte bospaden; nog kan ik - na meer dan zeventig jaren- de srene stilte van die middag herbeleven. In een sprookjes wereld reden wij rond en toen besepte ik plotsklaps, wat " wintervreugde" kon betekenen.

E.Witsenburg-Horsman

Met dank aan Thijmen de Ruig en Cees vande Steeg, die de foto verzorgde.

LODEWIJK VAN DEYSEL KRIJGT EEN HUIS CADEAU.

De letterkundige en tachtiger Lodewijk van deysel (1864-1952) heeft van 1893 tot 1918 in Baarn gewoond. Over zijn verblijf in Villitta werd verteld in het septembernummer. Hier volgt het tweede deel van het verhaal.

Op 26 november 1899 vierden Lodewijk van Deyssel en zijn echtgenote, Catharina, hun koperen bruiloft. Maar dat feest werd veel meer dan een familiegebeurtenis. Blijkens een bericht op de voorpagina van de Nieuwe Rotterdamsche Courant van 28 november 1899 was deze herdenkingsdag "een met gretigheid gebruikte gelegenheid voor Van Deyssels literaire vrienden, om hem te doen blijken hoe lief zij hem hebben". Het werd "een famieljedag voor de jonge Hollandsche letteren". Op de ochtend van die feestdag ontvingen Van Deyssel en zijn vrouw in Villetta drie vrienden: Jan Veth, dr. Herman Gorter en Albert Verwey. Zij vormden de feestcommissie, die namens zestig bewonderaars een huldeblijk kwam aanbieden. Het huldeblijk bestond uit een lijfrente van f. 8,50 per jaar (het kapitaal was f. 17000), alsmede een bedrag van f. 9000 voor aankoop van een stuk grond en voor het laten bouwen van een huis onder architectuur van K.P.C. de Bazel. Een verbazingwekkend verhaal: de 35-jarige Van Deyssel kreeg een enorm cadeau, vooral als men bedenkt wat zulke bedragen in 1899 betekenden, toen een timmerman twintig cent per uur verdiende en je voor acht cent een brood kon kopen. Onder de zestig vrienden die een heel huis ten geschenke gaven waren vele bekende kunstenaars als H.P. Berlage, Van Eeden, Boutens, Derkinderen, Diepenbrock, Gorter, J.H. Leopold, Johan de Meester, Arië Prins, Jan Toorop, Floris Verster, Willem Witsen en R.N. Roland Holst,

Huize De Bremstruik

Eetkamer Huize De Bremstruik

alsmede uiteraard enkele vermogende persoonlijkheden.

Op de middag van die 26ste november was er een receptie "in het bekende landelijke Hotel Groeneveld en daar in die met bloemen en sierplanten getooide kleine kamers verdrongen zich de vrienden en geestverwanten, schrijvers, schilders, musici, enkele journalisten en vele dames bewonderaars". Om half zes was er een diner in Groeneveld voor dertig genodigden. Dr. Herman Gorter was ceremoniemeester en hij las een groot aantal gelukstelegrammen voor. Met de bouw van het nieuwe huis werd in mei 1900 begonnen. Het werd droog gestookt van november 1900 tot 28 april 1901, toen het door de familie Van Deyssel werd betrokken. Zesenzeventig jaar later, op 25 april 1947, noteert Van Deyssel in zijn Gedenkschriften:

"Het zal in Mei 1901 geweest zijn, dat ik uit het huis Villetta verhuisde naar het huis De Bremstruik, vlak tegenover Villetta, waar ik tot 1 Februari 1918 zou verblijven. Ik laat er buiten de vraag of ik het nú nog goedkeur, dat men een huis noemt De Bremstruik, alleen omdat het staat op een plek, waar veel bremstruiken groeiden. Het is wel waar, dat wij, namelijk mijn gezinnetje en ik, een aantal jaren uit het huis Villetta veel naar dat bremwoudje hadden gekeken en het veel hadden gezien, zoo dat het een ruim aandeel in onze indrukken-opneming, en dus in ons léven, gedurende zeven of acht jaar, had gehad, maar of deze omstandigheid voldoende was om er een zoo geweldig bestanddeel van je leven als je woonhuis is, duurzaam naar te noemen, zoo dat het woord Bremstruik aan je familie-of schrijversnaam gekoppeld zoû worden bij het spreken der menschen óver je, bij het schrijven aan je, en zoo verder, -dat is nog niet zoo zeker.

Ik maakte mij van mijn leven altijd een min of meer stelselmatig gecontruëerd begrip. Zoo had ik Villetta bewoond als "bekend letterkundige".

Ik woonde nu toevallig in Baarn, maar had, wat aangaat de levensbesteding en het verkeer, even goed elders gevestigd kunnen zijn. Geschriften van de soort, zoo als ik die maakte, hadden juist zoo in Limburg of in Zeeland kunnen ontstaan, en mijn bezoekers waren mede-litteratoren en belangstellenden die bij mij kwamen óm dat ik die-en-die schrijver was.

Met de Bremstruik werd dat anders. Nu ik, met het grooter worden der kinderen, meer en meer gezinshoofd was geworden, ging in de Bremstruik voor mijn besef het Baarnsch burgerschap het letterkundige-schap primeren".

Toch logeerden in de zomer van 1901 in de Bremstruik achtereenvolgens de vooraanstaande letterkundigen:

Albert Verwey, P.C.Boutens en Herman Gorter, alsmede de architect K.P.C. de Bazel, terwijl op 14 september 1901 de architect Berlage en de kunstenaar R.N.Roland Holst kwamen dineren.

Van Deyssel vertelt hoe hij bezoeken wisselde met Baarnse notabelen als burgemeester

F.F. Baron d'Aulnis de Bourouille, de families De Brauw-Van Doorn, Patijn-Teding van Berkhout, Van Hardenbroek, Van Bosch-Rutgers van Roozenburg, Op ten Noort, Pierson, Insinger, Moltzer, Rebel. August Janssen De-Ridder, Hooft, Koenen, Hacke en Van Reenen.

Juweel van Architectuur

"Mijn huis was klein in vergelijking met de woningen der kennissen, maar ten eerste was het een juweel van architectuur, een jeugdwerk van den voortrefflijken architect K.P.C. de Bazel-Richard Roland Holst was er een oprecht groot bewonderaar van, ten tweede was de aankleding met de antieke meubelen en de vele oude en nieuwe familie-portretten, afkomstig uit mijn ouderlijk huis, zóo dat de bezoekers daar niet in een hun vreemde wereld verschenen".

Groot respect had Van Deyssel voor J.L. Pierson "in wien culmineerde die zeldzame samengang in

één mensch van uitstekende bekwaamheid zoo wel in het Finantie- als in het wezen van Kunst en Letteren.

Deze bankier J.Louis Pierson was van uiterlijk een even onopvallend, eenvoudig mensch zooals bijvoorbeeld Henry Ford dat was. Hij was voortreffelijk in bankzaken, zoo als blijkt uit de voortzetting en het brengen tot nóg grooter welvaren dan waarin deze zich reeds verheugde, van de Bank Adolphe Boissevain. Hij was een tijd president van de Amsterdamsche Bankiers vereniging. Maar daarbij was hij schrijver!

Terwijl hij zonder boven zijn budget te gaan, bijvoorbeeld twee of driemaal in de week een groot feest had kunnen geven in zijn vorstelijke villa Uytenbosch te Baarn, schiep hij er behagen in honderden avonden te besteden aan de vertaling van het zeer hoog door hem gewaardeerde Reisetagebuch van den filosoof Keyserling.

Verder maakte dij enerzijds achttien maal per boot de reis naar New York in verband met de stichting van zijn Bank-filiaal daar en schreef hij anderzijds zoowel zijn boeken over Oud-Egypte en de Medici als zijn uitvoerige Mémoires". aldus van Deyssel. De Bremstruik, het tweede huis van Van Deyssel, waar hij in het begin van deze eeuw zeventien jaar woonde vóór hij naar Haarlem verhuisde, had het adres Waldeck Pymontlaan 8. Het is nu nummer 26. De tegenwoordige bewoner, de heer L.M.Leupen, heeft me de vroegere werkkamer van Van Deyssel laten zien. Nog altijd staat op de voorgevel de naam van de Bremstruik.

Brieven van Van Gogh

In zijn Baarnse tijd kwam Van Deyssel in contact met Jo van Gogh - Bonger, de weduwe van Theo, Vincents vier jaar jongere broer. Jo van Gogh had na de dood van Vincent in 1890 en na de dood van haar man Theo, in 1891 de schilderijen en de brieven van haar zwager van Parijs meegenomen naar Nederland.

In 1893 dreef zij een pension, Villa Helma, aan de koningslaan in Bussum en Van Deysssel kwam toen op bezoek. In de zomer van 1946 schrijft Van Deysssel in een terugblik op deze ontmoeting van ruim een halve eeuw geleden: "Op zolder alle of nagenoeg alle later bekende werken van Vincent van Gogh. De handelswaard dier schilderijen was toen gemiddeld twintig gulden per stuk.(...)

De publieke opinie nam in 1893 geen notitie van Vincents werk en de meest geroutineerde der ingewijde kenners waren het er over eens dat Vincent van Gogh er nooit bovenop zou komen", aldus Van Deysssel. Intussen heeft in 1987 in New-York een Van Gogh 92 miljoen gulden opgebracht en andere Van Goghs doen op veilingen altijd tientallen miljoenen gulden.

In Baarn krijgt Van Deysssel op 22 oktober 1893 met de post een pakje van Jo van Gogh, waarin een aantal brieven van Vincent. "Ik stel het op hooge prijs uw opinie er over te horen". De reactie van Van Deysssel is niet op schrift gesteld, waarschijnlijk heeft hij die mondeling gegeven. Jo had toen al het idee de brieven te laten uitgeven, wat eenentwintig jaar later is gebeurd: Verzamelde brieven verschenen in 1914 bij de Wereldbibliotheek.

Met de trein naar Utrecht

Nog een anecdote over Van Deysseels Baarnse jaren. In de zomer van 1899 gaat Van Deysssel twee maanden lang iedere dag met zijn oudste zoon Joop, toen elf jaar oud, naar een zwemschool in Utrecht omdat de jongen zwemles moest hebben. Van Deysssel maakte de reis per trein. Dat was toen nog een heel nieuwe ervaring, want de lijn naar Baarn was een jaar tevoren aangelegd.

In 1951 schrijft hij in een terugblik op die zomer van tweeënvijftig jaar eerder:

"Voor Baarn was Utrecht de stad. Ofschoon veel Baarnaar\$die in Amsterdam zaken hadden, dagelijks tussen Baarn en Amsterdam heen en weer gingen,

was Utrecht toch eigenlijk de stad waar de Baarnsche dames hun boodschappen deden en waar men concerten en schouwburgvoorstellingen bezocht. Met de prachtige spoortreintjes tussen Baarn en Utrecht kon men zelfs zoo nodig twee maal op een dag Utrecht be zoeken en 's avonds altijd nog betrekkelijk vroeg thuis zijn. Die treintjes met hun fauteuil-achtige banken, reden zacht en met matige vaart zoo dat het een genoegen was door de fraaie streek met zijn hooge koornakkers en duinachtige terreinen zich te laten voortglijden in volkomen rust". Lodewijk van Deyssel had de gewoonte werkelijk alles op te schrijven wat hem bezig hield: de meest banale preoccupaties, als zijn stoelgang of de samenstelling van zijn ontbijt, maar ook de meest verheven filosofische gedachten. Een bijzondere charme heeft zijn werk waar het een tijdsbeeld geeft, als zijn beschrijvingen van zijn Baarse tijd rond de eeuwwisseling.

H. Bronkhorst.

Bronnen.

- Lodewijk van Deyssel: Gedenkschriften. Voor de eerste maal volledig naar het handschrift uitgegeven, ingeleid en van aantekeningen voorzien door Harry G.M. Prick, Zwolle 1962.
- De briefwisseling tussen Lodewijk van Deyssel en Arnold Ising Jr. 1883- 1904. Uitgegeven, ingeleid en van aantekeningen voorzien door Harry G.M. Prick, 's Gravenhage 1968.
- Lodewijk van Deyssel: Het leven van Frank Rozelaar. Naar het handschrift uitgegeven, ingeleid en van aantekeningen voorzien door Harry G.M. Prick. 's Gravenhage 1982.
- De briefwisseling tussen Lodewijk van Deyssel en Albert Verwey. Met een woord vooraf en voorzien van aantekeningen door Harry G.M. Prick. Drie delen. Uitgegeven in 's Gravenhage tussen 1981 en 1986.
- Maatstaf. Jaargang 1986 nummer 3. Harry G.M. Prick: Lodewijk van Deyssel over Vincent van Gogh.

HERINNERINGEN VAN EEN BAARNSE JONGEN
AAN ZIJN SCHOOLTIJD

In maart '88 verscheen er een artikel in diverse regionale kranten over de geschiedenis van de Juliamaschool aan de Eemnesserweg.

Aanleiding was de sluiting van deze school in augustus van dit jaar.

De 71 jarige Hr.M.C. Schouten uit Leiden kwam toevallig in het bezit van dit artikel en stuurde de redactie van Baerne een brief met enkele herinneringen aan deze school. Het leek de redactie een leuk idee om een aantal van deze herinneringen in ons blad weer te geven. Wij doen dat na eerst een samenvatting te van bovenstaand artikel uit de Gooi- en Eemlander en laten vervolgens de Hr. Schouten aan het woord.

"Zoals bekend, zal de Koningin Julianaschool voor Mavo aan het eind van de cursus '87-'88 definitief als school worden gesloten. Wat er met het fraaie bakstenen gebouw, waarvoor de eerste steen al in 1872 werd gelegd, gaat gebeuren, is nog niet duidelijk.

De speelplaats aan de Eemnesserweg met de oeroude kastanjabomen zal bij menig Baarnaar herinneringen oproepen aan de eerste schooljaren, want deze school is wel als Mavo geëindigd, maar als lagere school begonnen. Het is het oudste lagere schoolgebouw dat Baarn nog bezit, al is er in de loop der tijd, natuurlijk wel het een en ander aan gesleuteld. Oorspronkelijk had de school vier klassen, maar door de groei van Baarn na de aanleg van de spoorlijn in 1874, werden dat er in 1909 zes en in dat zelfde jaar kreeg de school ook haar naam: Prinses Julianaschool. Wie zich verdiept in de geschiedenis van deze school, komt veel te weten over de geschiedenis van Baarn. Achter de school bevindt zich nog altijd het oudste gymnastieklokaal van Baarn, dat al jaren in gebruik is als handenarbeidlokaal.

Het was de oefenruimte van de eerste Baarnse gymnastiekverenigingen en wie herinnert zich nog de zo bekende Floraliatentoonstellingen?

In dit lokaal werden in 1914 de Belgische vluchtelingen tijdelijk gehuisvest en in 1916 brachten de slachtoffers van de watersnood er enkele dagen door. Deze school, die meestel Julianaschool of okk wel de "klompenschool" werd genoemd, heeft altijd een belangrijke rol gespeeld in de Baarnse gemeenschap. In moeilijke tijden werd de armenzorg vanuit dit gebouw geregeld en tijdens de mobilisatie van 1940 werden Nederlandse soldaten in de school ondergebracht. In de oorlog eisten de Duitsers natuurlijk een naamsverandering. Over de ijzeren letters werd een bord gehangen met het opschrift: "Openbare School no.1". Dadelijk na de bevrijding werd de naam van deze school vanzelfsprekend in ere hersteld. De teruggang van het aantal leerlingen was er de oorzaak van, dat in 1940 de toenmalige Oudheidkamer in een der bovenlokalen van de school werd gebracht, waar zij bleef tot 1942. Toen het Baarns Lyceum ontruimd werd door de bezetters, werd een aantal klassen naar de Julianaschool overgeheveld.

Na de oorlog bleef het leerlingenaantal teruggaan en werd de lagere school van de "Oorsprong" overgebracht naar de Julianaschool om later weer plaats te maken voor de Mavo.

Zal dit goed onderhouden en in prima staat verkerende gebouw met zijn rijke historie eerdags worden gesloopt? Wel is zo goed als zeker dat het prachtige P.W.gebouw (Robo) aan de Eemnesserweg ten dode is opgeschreven. Merkwaardigerwijs is de onderwijscirkel daarmee gesloten. Het witte Robo-gebouw was immers oorspronkelijk het internaat van de in 1862 gevestigde "Oorsprong", de eerste school voor voortgezet onderwijs in Baarn. In 1907 werd de "Oorsprong" door de gemeente Baarn gekocht en werd er op dezelfde plaats een Ulo annex lagere school gebouwd met dezelfde naam, bestaande uit twee verdiepingen en acht lokalen.

Het gymnastieklokaal staat overigens nog steeds aan de Acacialaan. Architect was dezelfde de Boois die ook het Baarnse Gemeentehuis ontwierp. In de jaren '60 verhuisden de Ulo-leerlingen naar de gerenoveerde Prinses Julianaschool, die na de invoering van de mammoetwet in 1968 als Koningin Julianaschool voor Mavo door het leven ging. In de beginjaren '70 werd de "Orsprong" afgebroken."

(Einde citaat)

De Heer Schouten:

"Onlangs kwam ik in het bezit van een artikel uit "De Gooi-en Eemlander", waarin verteld wordt over de geschiedenis van de voormalige Prinses Juliana-school, erg interessant voor mij, die in 1923 als 6-jarige zijn intrede deed. In die tijd had de school zeven klassen, maar verder dan de derde ben ik niet gekomen, want in maart '26 verhuisden we naar Leiden, de geboorteplaats van mijn ouders. Nu 62 jaar later, herinner ik mij nog heel goed, hoe het in Baarn en op die school was. Het was een prettige periode! Leuke herinneringen heb ik ook aan het kinderkoor: "De kleine stem", onder leiding van mevr. Bethe. Zij begeleidde op de piano. Na zoveel jaren kan ik mij nog slechts de namen van vijf klasgenootjes herinneren en de beroepen van hun vaders. De vader van Antje de Bree had een schildersbedrijf. Pietje Peper was de dochter van een politiemann. Joop Posthuma, de zoon van een kruidenier. De vader van Gerrit de Vries was chef bij de spoorwegen en die van Nico van Zeist verdiende het levensonderhoud van hem en de zijnen als bouwkundige. Mijn vader had, samen met een compagnon, een stucadoorsbedrijf. Ik ben geen Baarnaar van geboorte, woonde n.l. tot mijn vierde jaar in Den Haag, daarna twee jaar in Amersfoort en vervolgens drie jaar in Baarn. Toen ik daar kwam, had ik dus juist de leerplichtige leeftijd bereikt. Ik moest een aantal maanden

wachten tot het nieuwe cursusjaar begon. Dat was meen ik, in september. Alle nieuwelingen, voor wie toen "de ernst des levens" begon; werden prima opgevangen door mej. Natter, onderwijzeres in de eerste klas. Zij stond voor een zware taak, jaarlijks een stelletje analfabeetjes wat kennis bij te brengen. "Alleen de gymzaal is nog origineel", vermeld het artikel. Aan die zaal heb ik de volgende herinnering: Op een gedenkwaardige dag, tekende de juf met wit krijt daar de omtrek van een boot op de vloer. Wij moesten "erin" gaan zitten en met eveneens denkbeeldige roeispanen gaan roeien onder het zingen van een lied met de oubollige tekst: "Roeien roeien jongens haal maar stevig op, in de maat kan niet vermoeien, ook al hangt aan elk haar drop!"

Het was een lied zonder einde, bedoeld om de maat erin te houden. Waarschijnlijk moest die vertoning ingestudeerd worden i.v.m. een feest(je). Op de kade dirigeerde de juf het matrozenkoor! Ik kon die beoefening van de watersport niet leuk vinden. Joop Posthuma, die als roergander fungeerde, zong erbarmelijk vals en dat irriteerde me evenzeer als het tot in het oneindige herhaalde lied.

Het hele gebeuren leek me meer geschikt voor een kleuterklas en bovendien vond het plaats na schooltijd. Verstek laten gaan was echter niet mogelijk, dus..... Na enige tijd zei de juf: "Ga jij maar naar huis!" Als ze eraan zou hebben toegevoegd: want ik zie, dat je er geen plezier in hebt", dan zou ik dat ontslag blijmoedig hebben aanvaard, maar nu voelde ik het als smaad! Thuisgekomen zal ik mijn troost wel hebben gezocht bij het witte konijntje, dat ik voor twee kwartjes op de markt had gekocht.

Als men voor de school stond, was er aan de rechterzijde een pad, dat leidde naar de fietsenstalling t.b.v. het onderwijzend personeel. Boven de deur, die toegang gaf tot het pad, bevond zich een wit ovaalvormig bordje, waarop met sierlijke zwarte schrijfletters stond:

"behandel de dieren met zachtheid, spaar de vogels".
Dit heb ik altijd ter harte genomen! Aan de jaren
in Baarn denk ik met genoeg terug. Het was voor
mij als kind een fijne tijd!"

(Einde citaat)

Wij hopen, dat sommige lezers van Baerne een
even goed geheugen hebben als de heer Schouten
en wij bedanken hem dan ook voor zijn originele
bijdrage. (De redactie.)

ONZE WERKGROEPEN.

Zoals u waarschijnlijk wel weet, telt onze vereniging 5 werkgroepen:

De werkgroep	Archeologie.	A.R.W.E.
"	"	Archiefonderzoek.
"	"	Interviews en reportage.
"	"	Oudheidkamer.
"	"	Baerne.

Waar deze werkgroepen zich mee bezig houden en wie er deel van uitmaken, schijnt minder bekend te zijn. Immers binnen deze werkgroepen treft men steeds dezelfde personen aan. Hun aantal is vaak te gering voor het vele werk dat er te doen is. Omdat onbekend, meestal onbemind maakt, heeft de redactie van het Baerne besloten in een aantal artikelen deze werkgroepen eens aan u voor te stellen, zodat de leden een indruk krijgen van hun werkzaamheden.

Mischien raakt u hierdoor enorm geïnteresseerd en besluit u met één of meer werkgroepen te gaan meedoen. Dat kan, want alle leden zijn natuurlijk van harte welkom. Bijzondere kennis is niet noodzakelijk en interesse kan al doende gewekt worden! Voor meer inlichtingen kunt u natuurlijk ook nog de contactpersonen bellen, die op pagina 1 vermeld staan.

Wij openen deze serie met de Archeologische werkgroep, waarover Jan v.d. Laan u alles vertelt.

Mededeling

Lidmaatschapskosten vóór 1 maart 1989 voldaan:
f 2.50 reductie.

ARWE

DE ARCHEOLOGISCHE WERKGROEP (ARWE)

De ARWE tracht door middel van opgravingen, onderzoeken en veldverkenningen een tipje van de sluier op te lichten, die nog voor een groot deel over de Baarnse historie ligt.

Toestemming voor opgravingen wordt echter alleen gegeven indien de kans bestaat dat het bodemarchief wordt vernietigd. Een recent voorbeeld hiervan hebben we kunnen zien bij de aanleg van het nieuwe industrieterrein "De Drie Eiken". Hier dreigde een, voor Nederland, unieke archeologische vindplaats verloren te gaan.

Mede door de inzet van een oudlid van de ARWE startte de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (R.O.B.) te Amersfoort hier een opgraving. Hierbij werd ook de ARWE gevraagd om mee te helpen graven.

Vondsten welke bij opgravingen worden gedaan gaan samen met de tekeningen en verslagen naar de R.O.B te Amersfoort.

Vondsten welke worden gedaan tijdens de verkenningen, of aan de ARWE worden geschonken, blijven in de verzameling. Hierbij worden ze geregistreerd en evt. gerestaureerd. Wel wordt de R.O.B. van deze vondsten op de hoogte gebracht.

Van september tot juni wordt elke woensdag van de maand een kontaktavond gehouden. Deze vindt plaats in de Oudheidkamer in de kelder van het gemeentehuis. Ingang door het tuinhok in de Laanstraat.

Op deze avonden worden gegevens en ervaringen uitgewisseld,

dialezingen gehouden en kunnen gratis boeken worden geleend uit de ARWEBibliotheek. Door de geringe belangstelling werden de laatste jaren weinig of geen dialezingen georganiseerd.

Het komend voorjaar zal de ARWE bij wijze van proef echter weer één of twee diaavonden voor de leden en belangstellenden vanuit de Historische Kring organiseren.

Na in de maanden april en mei j.l. al een introductiekursus Archeologie te hebben gegeven gaat de ARWE medio januari 1989 van start met een cursus Archeologie. Onderdelen van deze cursus zijn o.a.

Aardewerk in het algemeen.

Determinatie van aardewerk, waarbij de nadruk zal liggen op aardewerk dat ook in Baarn te vinden is.

Restauratie van het aardewerk en het kopiëren van archeologische vondsten.

Mochten door de deelnemers nog meer onderwerpen worden aangedragen dan worden deze eventueel aan de cursus toegevoegd. Kontaktavonden en andere ARWEaktiviteiten worden steeds per konvokatie aangekondigd.

Sinds 1977 houdt de ARWE zich bezig met Landesaufnahme van het Baarns grondgebied. Deze Duitse term kan het beste worden vertaald met Archeologische veld- of oppervlakteverkenningen. Hierbij wordt perceel voor perceel afgelopen en onderzocht op het voorkomen van pre- en historische overblijfselen. De ontdekte scherven, pijpekoppen, etc. worden meegenomen om te worden gedateerd en geregistreerd. Tijdens de verkenningen werden, in de bossen rond Baarn, grafheuvels, oude perceelscheidingen, turf-, zand- en grindafgravingen en een mogelijk kasteelterrein ontdekt.

In de regel worden om de andere zondag verkenningen in de omgeving van Baarn gedaan. De aanvang is steeds om tien uur en de plaats van vertrek wordt zoveel mogelijk van tevoren afgesproken.

Ook vanaf 1977 werkt de ARWE volledig samen met de ZOEKGROEP ZANDGRONDEN van de AWN afdeling Utrecht. AWN staat voor Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland.

Deze samenwerking uit zich in het gezamenlijk uitvoeren van opgravingen en veldverkenningen in Baarn en omgeving, maar ook in het werkgebied van de Zoekgroep. Dit gebied ligt in de driehoek Zeist, Driebergen en Leusden, maar de aktiviteiten vinden voornamelijk plaats in en om Austerlitz.

Tijdens verkenningen werden hier o.a. kanonstellingen of redôutes, drinkplaatsen en de standplaats van een barak uit de tijd van de Franse overheersing gevonden waarna ze zijn onderzocht. Verder werd onderzoek gedaan bij een aantal omwalde percelen welke als moestuinen dienden bij een oude boerderij. Kortgeleden is begonnen aan de opgraving van een oude (water-) put welke ook bij de boerderij heeft gehoord. Ook is aan een flink aantal heuvels onderzoek gepleegd om vast te stellen of het al dan niet grafheuvels zijn. Een groot aantal van bovengenoemde onderzoeken is opgenomen in een aantal (pre-)historische wandelingen welke in en om Austerlitz zijn uitgezet. Omdat bij de Zoekgroep Zandgronden diverse onderzoeken aan de gang zijn, zo wordt binnenkort gestart met de opgraving van de grote afvalkuil van een pottenbakker, al geruime tijd geen verkenningen meer plaats.

Sinds november 1986 is de ARWE bezig met verkennen van de Eemlandse polder. Dit in verband met de grootscheepse ruilverkaveling welke ruwweg het gebied tussen Amersfoort, het Eemmeer, Laren en Hooglanderveen omvat.

De mogelijkheid is namelijk erg groot dat hierbij de aanwezige archeologische vindplaatsen en overblijfselen zullen worden vernietigd of verstoord. Bij deze veldverkenningen werden aan het Zuider-eind o.a. scherven uit de veertiende eeuw gevonden.

Dit onderzoek is in verband met vee dat in de weiden staat alleen mogelijk in de wintermaanden en vindt, na afspraak met de betreffende veehouder, plaats op door-de-weekse dagen. Ook bij deze verkenningen konden we twee kasteelterreinen traceren, en wel Waelkenburg of Wolkenberg en Hamelenburg. De eerste bevond zich aan het Zuidereind, waar nu de gelijknamige boerderij staat, en de tweede lag tegenover de Grote Melm aan de Eem.

Enkele opgravingen welke door de ARWE zijn uitgevoerd, zijn:

PAULUSKERK

Dit eerste project van de ARWE werd in november 1975 uitgevoerd. Het onderzoek werd verricht om na te gaan of een aantal theoriën omtrent de uitbreiding van de 14e eeuwse kerk ook in werkelijkheid bleken te bestaan. Niet alleen werden alle theoriën bevestigd maar ook werd het ontbrekende gedeelte van het 15e eeuwse doopvont teruggevonden.

GRAFHEUVELS 'T HOGE ERF

Bij het onderzoek van deze drie heuvels, van 1977-1979, bestond de meest onverwachte vondst uit een complete urn. Temeer daar bleek dat de heuvels al in 1928 waren opgegraven. Van een twintigtal verspreid gevonden scherven kon nog een urnbodem worden vastgesteld.

Datering: Drakensteinaardewerk uit ca. 1700 jaar voor Chr.

EEMSCHE MOLEN.

Van maart tot juli werd onderzoek verricht naar de fundering van de voormalige molen "De Baars". Deze molen, van het type standaard, lag op een zgn. molenwerfaan de Eem. Bij het onderzoek werden drie van de vier gemetselde funderings-blokken teruggevonden. Naar het molenhuis zal in de toekomst nog een onderzoek worden gedaan.

BOSBERG

Op een bosperceel met deze naam werd een vuursteen-complex ontdekt. Het perceel ligt op ongeveer één kilometer te oosten van Hollandse Rading op Noord-Hollands grondgebied. Het vondstmateriaal, bestaande uit diverse kernstukken, klingen en afslagen is voor onderzoek overgedragen aan het R.O.B. te Amersfoort.

Stuk voor stuk projecten waar menige archeologische werkgroep voor zou willen tekenen. Grootste wapenfeit van de ARWE is natuurlijk de opgraving op het Baarnse industrieterrein "De Drie Eiken". Hier werden o.a. haardplaatsen en vuurstenen werktuigjes van 5000 jaar voor Chr., twee graven van circa 4000 jaar oud uit de Nieuwe Steentijd en paalsporen van twee boerderijen en een schaapskooi of schuur uit de 12e eeuw gevonden. Bij deze opgravingen zorgde ook de gemeente Baarn voor een unicum. Binnen enkele dagen tijds werd maar liefst f.12.000,- op tafel gelegd om voortzetting van het project te waarborgen. In ruil hiervoor kan de gemeente Baarn een expositie over de opgraving tegemoet zien.

Mocht u door dit verhaal meer over de ARWE willen weten of eens mee willen gaan met een veldverkenning o.i.d. dan kunt contact opnemen met de voorzitter van de ARWE.

Ook bent u, na een telefoontje, van harte welkom op de kontakt- of diaavond van de ARWE.

Jan van der Laan.

Dagelijks Bestuur van de Historische Kring "Baerne"

Voorzitter : F. Zorn
Secretaris : F. Muts-Snel
Penningmeester : E. v.d. Steeg

Secretariaat : F. Muts-Snel, Gaslaan 41, 3741 WJ
Baarn, tel. 02154 - 17526

Ledenadministratie : N. Kuyt-Smit, Van Wassenaerlaan 16,
3742 AH Baarn

De lidmaatschapskosten van de H.K. "Baerne" bedragen:

f 35,-- per jaar per gezin

f 25,-- per jaar voor een individueel lid

f 12,50 per jaar voor een jeugdlid (14 t/m 18 jaar)

Postadres van de H.K. "Baerne" : Postbus 326
3740 AH Baarn

Bankrekeningnummer : 30.47.28.292

Postbanknummer : 4192133

"Baerne" verschijnt viermaal per jaar.

Losse nummers à f 3,-- verkrijgbaar bij N. Kuyt-Smit,
Van Wassenaerlaan 16, 3742 AH Baarn.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of
openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, micro-
film of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke
toestemming van de redactie.